

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Stenløse Kommune

Bent Stiesdal

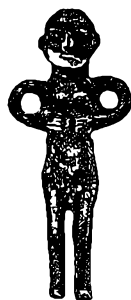
– før og nu

Stenløse historiske Forening
1998

Stenløse Kommune – før og nu

Bent Stiesdal

Stenløse historiske Forening
1998

Stenløse Kommune – før og nu

Udgivet af Stenløse historiske Forening 1998

© Bent Stiesdal

Layout: Bent Stiesdal

Sats, repro og tryk:

HO+STORMTRYK, Bagsværd

Forhandles gennem Stenløse historiske Forening
og Stenløse Bibliotek

ISBN 87-982143-4-9

Omslagsfoto: Se side 10 & 11

Indhold

Forord	7
Stenløse	10
Stenlille	48
Slagslunde	50
Buresø	56
Ganløse	58
Knardrup	74
Søsum	76
Veksø	86

Forord

Det er i år 30 år siden, Stenløse historiske Forening blev stiftet, og i den anledning vil foreningen præsentere nogle af arkivets mange gode topografiske fotografier. Billederne er indsamlet fra kommunens område til Stenløse historiske Forenings Arkiv. Når det økonomisk har kunnet lade sig gøre at få trykt bogen, skyldes det først og fremmest støtte fra Stenløse Kommunes Folkeoplysningsudvalg.

Stenløse Kommune – før og nu

Denne bog er et forsøg på gennem fotografier at vise den udvikling og ændring, der er sket i Stenløse Kommune fra ca. 1900 til i dag. Hvert opslag i bogen består af et gammelt fotografi på den ene side og et nyt på den modstående side. Det nye fotografi er forsøgt taget nøjagtigt fra samme sted og med samme udsnit som det gamle. Imidlertid er det mange steder ikke muligt, fordi der i dag ligger bebyggelse, eller fordi omgivelserne er vokset til med træer.

Den periode bogen omhandler, er nok den mest betydningsfulde i kommunens historie,

idet Stenløse Kommunes indbyggertal i perioden voksede fra ca. 3.000-13.000 – altså en firedobling af kommunens beboere. Særlig stærkt gik det i årene 1960-75. Det betød, at udbygningen med parcelhuse i mange tilfælde skete uden sans for områdernes landskabelige og kulturhistoriske værdier.

Den største forskel fra før til nu opleves selv sagt ved Stenløse Center, hvor centerbebyggelsen og parkeringspladser ryddede hele den gamle landsby. Kun den gamle bygades forløb er bevaret i Centergadens placering. Dog, også dette skal tages med forbehold, idet den gamle Byvejs niveauforskelle er fjernet, så Centergaden i dag forløber helt vandret.

De gamle billeder giver i mange tilfælde et idyllisk indtryk, hvilket jeg bemærker i teksten. Imidlertid skal det ikke opfattes som om, alt tidligere var idyl, f.eks. var boligstandarden langt ringere, end vi i dag kan acceptere. Bl.a. var små og fugtige boliger årsag til megen sygdom, ligesom også dårligt drikkevand gjorde stor skade.

Der findes også ældre billeder fra flere af landsbyernes yderkanter, men fra de åbne arealer som disse billeder viser, kan man i dag ikke komme til at fotografere, da de er bebygget med parcelhuse og tilgroet med træer og hække. Derfor er disse billeder ikke med i bogen. Andre steder i kommunen er der kun sket små forandringer, og for nogle billeders vedkommende undrer man sig over, så lidt forskel der er fra tidligere til i dag.

Også situationen i det åbne land er forsøgt illustreret. Selv om man umiddelbart skulle tro, at der ikke er nogen ændring at se de steder, hvor der ikke er bebygget, så viser billederne imidlertid, at situationen er anderledes.

Landskabet forandrer sig hele tiden, selv om vi ikke kan se det fra det ene år til det andet. I disse år lukker udsynet sig i de åbne landskaber på grund af tilplantning af marginaljorden – de vanskeligt dyrkbare arealer – og plantning af læhegn. Snart vil også skovrejsning – plantning af regulær skov – yderligere indskrænke udsynet over vore landbrugsarealer.

Det er smukt og hyggeligt med mange træer, men landskabsformerne og det storladne ved landskabet forsvinder.

Alle de gamle fotografier er hentet i Stenløse historiske Forenings Arkiv, og det er takket være arkivet, at størstedelen af kommunen er repræsenteret på billederne. De fleste af de gamle billeder er postkort. Der er imidlertid

også enkelte af de »gamle« før-billeder, jeg selv har taget. Det vil sige, at de ikke er ældre end fra 1960-70'erne, men de viser alligevel en markant forandring.

De fleste postkort er fra perioden ca. 1900-30, og de er taget af professionelle fotografer. De drog ud i landet med deres store glaspladeapparat, stativ samt det sorte klæde, de tog over hovedet for at betjene fotografiapparatet. Bl.a. ved jeg, at fotograf Mikkelsen i Ballerup har taget mange postkort fra egnen.

Det ses tydeligt, at fotograferne også har været opmærksomme på, hvor og hvem der kunne være interesserede i postkortene. Af motivvalget ses, at købmænd og kroer var gode motiver. Når f.eks. købmandsforretningen var på billederne, ville købmanden også gerne forhandle postkortene i forretningen.

De nye fotografier har jeg taget, og de er alle fra 1998.

Den korte ledsagende tekst har jeg også skrevet. Den bygger på oplysninger fra Stenløse historisk Forenings Arkiv, Stenløse Kommune, DSB m.fl., men også på mit eget lokale kendskab.

Bogens indholdsfortegnelse giver ikke indgang til de enkelte billeder, men kun vejledende orientering til kommunens forskellige områder. Motivernes rækkefølge er, bortset fra det første par, placeret, som man kan forestille sig en tur rundt i kommunen.

Som afslutning vil jeg gøre opmærksom på Stenløse historisk Forenings Arkiv, der er baggrund for bogen her. Arkivet er altid interesseret i gamle billeder, ejendoms papirer, forenings papirer, protokoller, personlige papirer og lignende fra kommunens område.

Man behøver ikke at afstå disse ting, idet vi kan affotografere eller kopiere fotografier og papirer. Ved at aflevere til arkivet er man sik-

ker på, at papirerne bliver bevaret til gavn for kommende slægter.

Er De interesseret i arkivet, så kan De henvende Dem til Stenløse historiske Forening for nærmere aftale.

Læsere ønskes hermed god tur i Stenløse Kommune – før og nu.

Bent Stiesdal

Frederikssundsvej ved Stenløse set mod vest ud for Hellemosen ca. 1920.

På det tidspunkt er der endnu ikke by, men kun åbent land med en ejendom og Stenløse Mølle.

Frederikssundsvej er her stadig en grus- og skærvevej og ikke chaussébrolagt, som en del af vejen ellers var. Vejen blev reguleret få år før, billedet blev taget, og en dæmning fører den

over slugten. Tidligere måtte trafikanterne helt ned i bunden af dalen og forbi den lille ejendom, som lå nede i hullet.

Langs vejen ses på begge sider de rød- og hvidmalede granitpæle, der engang var så karakteristiske ved danske veje.

Frederikssundsvej set mod vest 1998.

Den romantiske stemning, der prægede det foregående billede, er væk.

Byens vartegn, møllen, brændte i 1968.

Vejen har siden 1920 gennemgået flere udvidelser og reguleringer, og som det fremgår, er der nu cykelsti på begge sider og fire kørebaneer. Alligevel er der på Frederikssundsvej ofte problemer med at afvikle den stadigt voksende

trafik, hvor ca. 20.000 biler dagligt passerer stedet.

Ved den sidste vejudvidelse blev man opmærksom på, at der engang havde været gravet nogle huller på begge sider af vejen. Hulleerne havde været lige store og var ens udført. Det var beskyttelseshuller, som den tyske besættelsesmagt lod russiske flygtninge grave kort før krigens afslutning i maj 1945.

Stenløse Station set mod sydøst ca. 1915.

Stenløse havde ingen station ved banens oprettelse i 1879, men allerede i 1882 blev der etableret et trinbræt ved Byevej (i dag Centergaden). Den nuværende station er fra 1910 og ser derfor anderledes ud end de andre stationer langs Frederikssundbanen. Bemærk i øvrigt de elegante skorstene.

Lokomotivet var en såkaldt O-maskine, der blev benyttet på Frederikssundbanen helt frem til engang i 1950'erne.

Midt i billedet står nogle fine damer – alle med tidens modehatte.

Til venstre i billedet holder stationens trækvogn til rejsegods m.m.

Stenløse Station set mod sydøst 1998.

Frederikssundbanen blev elektrificeret i 1989, efter næsten 40 års drift med motordieseltog.

I 1998 benytter ca. 2.500 dagligt banen fra Stenløse Station, og dette tal vil sandsynligvis stige yderligere i de kommende år.

Stationsbygningen er næsten ikke ændret siden 1910. Derimod er stationspladsen totalt

forandret med bl.a. busholdepladsen, der i dag forbinder station og center. Oprindeligt var der en lille bakke på stedet, men denne er afgravet og fjernet.

Bemærk perronen der i dag ligger højt, så man kan gå næsten lige ind i toget. Tidligere måtte man op ad togvognenes høje trin, hvilket ikke var let for børn eller folk med bagage.

Byvej i Stenløse set mod sydøst ved baneoverskæringen 1979.

Til venstre og helt tilbage i billedet ses den tidligere rejsestald til Stenløse Kro, derefter selve kroen og midt i billedet et jernbanehus.

Banehuset var oprindeligt ledvogterhus, men det tjente også som stationsbygning fra 1882-1910, da den nuværende station blev bygget. Indtil da må togholdepladsen ved Stenløse

betegnes som et »trinbræt«, uden nogen gods-ekspedition.

Bommene var oprindeligt manuelt betjent af folkene i ledvogterhuset, men da billedet blev taget i 1979, var blink og bomme automatiske.

Det skal bemærkes, at omfartsvejen, Krogholmvej, er af nyere dato, og at al trafik mod Jyllinge-Roskildeområdet tidligere gik gennem Stenløse by og over baneoverskæringen.

Frederikssundbanen ved Stenløse Center set mod sydøst 1998.

Det er svært at genfinde noget fra modstående billede, andet end jernbanesporene.

Midt i billedet, hvor Center Bowl har til huse, lå før det lille jernbanehus.

Jernbaneoverføringen blev bygget i 1989, men inden længe må denne suppleres med endnu en bro til det planlagte ekstraspør.

Centergaden på den anden side af sporene er her sænket 3-4 m i forhold til det oprindelige niveau.

Til højre i billedet ses de overdækkede cykelstativer på stationspladsen.

Stenløse Kro set mod syd fra Byvej ca. 1905.

Kroen blev bygget i 1896 for at udnytte jernbanens mange muligheder. Til kroen hørte også rejsestald – til venstre uden for billedet; her kunne man stalde sin hest op, når man f.eks. skulle en tur med toget til København. Samtidig var der mulighed for en forfriskning i kroen eller indkøb i købmandsforretningen. Indgangen til venstre var til forretningen og til

højre til kroen. Kroen rummede også en stor sal samt en indendørs keglebane.

Kroen havde stor betydning for lokalsamfundet. Her kom kendte personligheder og kunstnere fra København som foredragsholdere eller til anden optræden. Her arrangerede egnens musikdirektør koncerter, og salen gav mulighed for gymnastik og folkedans m.m.

Kvickly set mod syd fra Svalegangen 1998.

Det er i dag nødvendigt at gå op på Svalegangen i Stenløse Center, for at stå som fotografen gjorde, da han tog forrige billede. Byvej lå dengang meget højere, og den plads, som var foran Stenløse Kro, eksisterer ikke mere, idet Søløve Torv ligger længere fra jernbanen, end kroen gjorde.

Stenløse Center blev vedtaget af Stenløse-

Veksø Sogneråd i 1966, og det var arkitekterne Fyhn Madsen og Gunner Ravn i København, som udarbejdede planens hovedstruktur. Der var en kraftig protest mod at placere Centeret netop, hvor den gamle by lå, men et flertal i sognerådet fastholdt placeringen.

Stenløse Kros udseende var bl.a. inspireret af rosenborgstilen. Hvad der har været inspiration for centerbyggeriets udseende vides ikke.

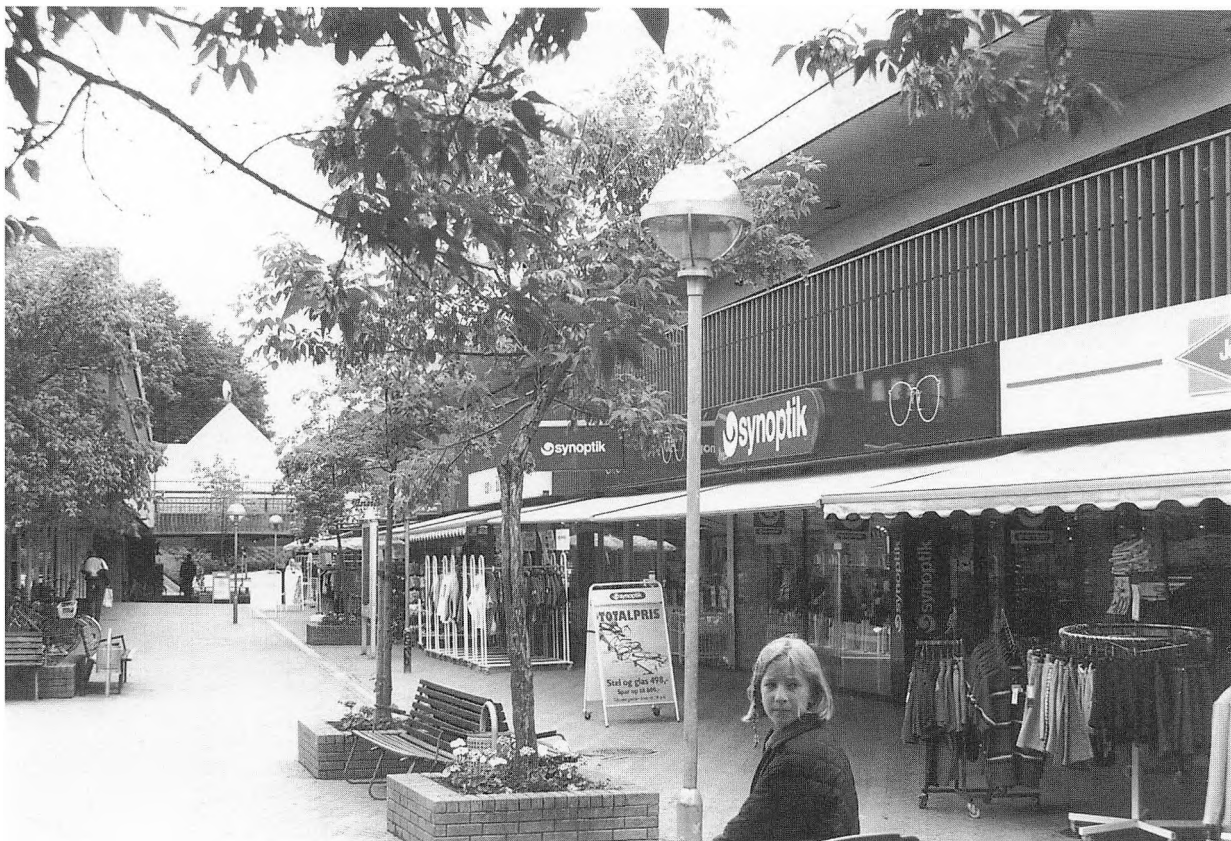

Byvej i Stenløse set mod vest ca. 1909.

Til venstre ses baneoverskæringen med bommene ved Frederikssundbanen. Ved alle overskæringer med bomme var et menneske beskæftiget med dels at sikre, at overgangen var lukket, og dels at vise dette for det forbi-passerende tog – om dagen med et flag og om natten med en lygte.

Uden for billedet til venstre lå Stenløse Kro.

Til højre ses Edv.Larssons nyopførte købmandsforretning, og bag den igen lå lageret for foderstoffer og byggematerialer m.m. Bygningen var Stenløses første etageejendom, og den indvarslede nye tider for den dengang stille landsby.

Stenløse Center, tidligere Byvej, set mod vest ud for Søløve Torv 1998.

Til venstre ses Kwickly og bagest i billedet passagen under Frederikssundbanen samt pyramidetaget fra huset, der rummer Center Bowl.

Den første centerbygning var købmand Jørgensens supermarked, Superland, fra 1968.

Det lå, hvor Jysk Sengetøjslager i dag har til huse. Selv om gaden dengang gik op til svalegangen, var supermarkedet bygget, så kælderens kunne anvendes til forretning, når centerplanen var gennemført, som vi ser det i dag.

Byvej i Stenløse set mod øst ca. 1910.

Helt til venstre ses en af gadegrøfterne. Gadegrøfterne afvandede ikke alene gaden, men var også byens kloakering. Man havde ikke badeværelse eller wc, så ofte var lidt vand fra køkkenvasken det eneste kloakvand fra en husholdning. De fleste familier havde udendørs brønd, hvorfra vandet blev båret ind, så det var ikke store mængder vand, der løb i gadegrøften.

Lige efter Byvejs sving til højre anes rækværket, hvor Stenløse Å passerede vejen.

Tilbage, og højtliggende ses Damgårds bygninger.

Helt til højre begynder vejen, der i dag hedder Carlsbergvej.

Stenløse Center, tidligere Byvej, set mod øst 1998.

For at kunne se Centergadens forløb har det været nødvendigt at tage billedet en søndag, hvor gaden ikke er fyldt op af mennesker og udstillede varer. Den øde gade giver derfor ikke det rette billede af Centerets liv.

Bortset fra gadeforløbet er ligheden med forrige billede svær at finde. Det eneste holde-

punkt, der er tilbage, er Damgårds bygninger, som endnu ligger samme sted, men som dog ikke kan ses på billedet her.

I dag pumpes kloakvandet fra størstedelen af kommunen til centralrensningsanlægget syd for Stenløse. Stenløse fik sin første kloakledning i 1929, og den førte som gadegrøfterne vandet direkte til Stenløse Å.

Byvej i Stenløse set mod øst ca. 1905.

Bag fotografens ryg løb Stenløse Å under Byvej. Billedet viser nogle af Stenløses små, lerklinede gadehuse – alle helt hvide – det vil sige med overkalket bindingsværk, der var sjællandsk tradition.

Det er et vinterbillede, og det ses tydeligt, at bygaden ikke er til fint fodtøj. I en notits fra Frederiksborg Amts Avis 1898 hedder det un-

der overskriften »Stenløses Forskjønnelse«: »Ved Dilettantforestillingen forleden til Fordel for en Gangsti gennem Stenløse By fik man 150 Kr. i Overskud. Det er Meningen, at man herefter vil paabegynde Anlægget af en Gangsti gennem Byen, hvad Ingen vil paastaa er en unødvendig Flothed.« De 150 kr. ser ikke ud til at have rakt til en sti gennem hele byen.

Stenløse Center, tidligere Byvej, set mod øst 1998.

Det er svært at se og forstå, at billedet er taget samme sted, men det er ikke desto mindre tilfældet. Sølet er væk, husene er væk, og menneskene, der levede dengang, er væk, det er i sandhed en anden tid.

De forretninger, der ses på billedet, bl.a. La Strada og Bonnie Dyrecenter, ville være utæn-

kelige omkring 1905. Skulle man f.eks. bruge tøj, gik man til skrædderen og fik det syet, og kæledyr var ikke almindeligt bortset fra hund og kat, der fik resterne fra menneskenes mad.

I øvrigt blev der før i tiden ikke skiltet eller gjort ret megen reklame. Man købte det, man havde brug for og ikke mere, og man vidste jo, hvor forretningerne var, og hvad de handlede med.

Byvej i Stenløse set mod øst ca. 1920.

Huset helt til venstre var tidligere købmandsforretning, men er her beboelse for to familier. Derimod er det store hus på modsatte side af vejen i midten af billedet købmandsforretning i 1920.

Helt til højre ligger et nyt hus bygget af manufakturhandler Andersen, der også i mange år drev Stenløse Manufakturhandel.

Tilbage i billedet ses nogle meget belastede telefonpæle. Her var Stenløse telefoncentral, hvor alle luftledningerne samledes i centralens omstillingsbord.

Byvej set mod øst 1998.

Alle de huse, man kunne se på forrige billede, er i mellemtiden fjernet. Og hvor manufakturhandelen lå har Centerets bygninger rejst sig. De er bygget, som man i 1960-70'erne fandt smart – nemlig med fladt tag.

De forretninger, der i sin tid lå i byen, er konkurreret ud af Centeret. Det gælder bl.a. den købmandsforretning, som sås på forrige bil-

lede, og som kom til at ligge uden for Centeret. I øvrigt var det her, Verner Christensen omkring 1965 indrettede den første selvbetjeningsforretning – et minimarked – i Stenløse.

I forbindelse med Centeret er der altid et stort behov for parkeringspladser, der stadig søges udvidet.

Toftholmvej, der tidligere gik frem til Byvej, standser i dag ved Parkeringsbuen.

Stenløse

Byvej i Stenløse set mod øst ca. 1905.

I huset til venstre var dengang købmandsforretning – skiltet over døren kan anes. Læg også mærke til den indhegnede have med vandposten af træ og – til højre bag huset – nogle brændestakke.

Forrest i billedet til højre Toftholmvej.

Den skærve- og grusbelagte Byvej ser på billedet noget sølet ud, men det kan heller ikke

undre, når man tænker på, hvad mange af vognene var lastet med. Der blev nemlig kørt kalk til stationen fra et lille kalkværk ved Frederikssundsvej – på bakken ved Hellemosen. Og ved jernbanen hentede bønderne latrin, der brugtes som gødning på markerne. Latrinen havde natmændene hentet fra de københavnske lokummer og bragt til jernbanevognene.

Byvej set mod øst fra Stenløse Center 1998.

Til venstre Stenløse Rådhus, der blev taget i brug i 1972 efter kommunesammenlægningen.

Til højre nu en åben og planeret plads, hvor der er projekteret rådhusudvidelse, bibliotek og centerafslutning.

På foregående billede ses det gamle hus, der tidligere stod på pladsen, og som lå meget lavt.

Det skyldtes, at man udbedrede Byvej ved stadig at komme friske vejmaterialer på vejen. Denne niveauforskel var endnu tydeligere, lige inden huset blev nedrevet for få år siden. I dag er der intet at se; de store entreprenørmaskiner jævner med lethed alle den slags forskelle.

Damgård i Stenløse set mod nord 1976.

Før landboreformernes gennemførelse og landsbyernes udskiftning lå alle gårde og huse samlet inde i landsbyerne. Stenløse blev udskiftet i 1782, og af byens 26 gårde blev 17 nedrevet og flyttet fra byen ud på markerne.

Damgård var en af de gårde, der ikke blev flyttet ud af byen, og selv om bygningerne på

billedet er fra ca. 1900, ligger gården stadig på samme plads, som den har gjort i århundreder.

Haven skråner her mod syd ned mod Byvej og gadehusene langs vejen.

Bag bygningerne strakte gårdens marker sig mod nord langs Stenløse Å.

Damgård set mod nord 1998.

Stenløse Center ligger på et helt fladt og jævnt terræn, men sådan var det ikke, da landsbyen Stenløse lå der. Dengang var der små bakker og forhøjninger, bl.a. lå Stenløse Kro og Damgård højere end det meste af Byvej.

Ved anlæggelse af Centerets parkeringsplads blev jordsmonnet foran Damgård afgravet, og gårdens bygninger er i dag kommet til at ligge

noget malplaceret ved Centeret med parkeringsplads i stedet for den frodige have.

Det er sandsynligvis arealerne ved Stenløse Å, der har givet navn til Damgård og Damagre. Det kunne tyde på, at åen engang har været opstemmet til en mølledam, således at vandet kunne drive et møllehjul. Stenløse Å udspringer i moserne ved Slagslunde Skov og løber under Centeret til Værebros Å.

Byvej i Stenløse set mod vest ca. 1935.

Huset til venstre rummede købmand L.P.Jørgensens forretning, og foran denne holder to biler i tidens stil. Derefter følger på venstre side af Byvej: det gamle lavtliggende hus og udkørslen fra Toftholmvej. Så ses Andersens manufakturhandel og Ane Kirstine og Lars Nielsens blomster- og grønhandel. De sidste huse langs gaden ses på andre billeder.

I huset til højre nærmest fotografen boede skrædder Julius Jørgensen og i den anden ende af huset træskomanden, der også havde håndkøbsudsalg for apoteket. Igen ses de store telefonmaster med de mange ledninger, der ofte måtte justeres.

Byvej havde på det tidspunkt fået fortov på begge sider.

Byvej set mod vest 1998.

Mange huse har måttet ryddes af vejen for, at Stenløse Center kunne etableres, og næsten alle byens forretninger er nu samlet der.

Selv om den gennemgående trafik er ført uden om byen, er trafikken omkring Centeret alligevel stor.

Ikke kun husene har ændret udseende, også bilerne ser anderledes ud.

Til højre i billedet er en gangsti hen til Rådhusannekset, der tidligere var »De gamles Hjem«.

Før Rådhuset i 1972 blev bygget, var der også indgang til Stenløse Forskole, hvor stien ligger i dag.

Byvej i Stenløse set mod sydøst ca. 1930.

Til venstre i billedet ses Rytterskolens udhus og ved dets gavl en meget stor telefonpæl, hvor et par mand arbejder med at holde styr på de mange telefonledninger. Telefoncentralen var tæt ved – uden for billedet til højre.

Midt i billedet ligger et af byens mange gamle gadehuse. Bemærk de to store skorstene, der engang tjente som aftræk for to åbne

køkkenildsteder. Sådanne ildsteder og skorstene var alle huse udstyret med, før komfuret blev almindeligt omkring 1850.

Helt til højre ses hjørnet af det hus, som stadig i 1998 ligger over for Rådhuset. Allerbagest skimtes kirkens tårn.

Byvej set mod sydøst 1998.

Stenløse har ændret sig fra landsbyidyl til forstadskommune med brede veje og parkeringspladser.

Dog kan man i dag fryde sig over kirkegårdsmuren rundt om den nyere part af kirkegården, hvor skolen engang lå med lege-

plads, udhus, have m.m.. Kirkegårdsudvidelsen blev anlagt 1937-38, og kirkegårdsmuren blev sat af muremester Oluf Hansen, Bækholm, Stenløse.

Telefonmaster ses ikke mere, hverken i byerne eller i det åbne landskab. I dag graves alle telefonledninger i jorden.

Fra Stenløse Kirke set mod vest ca. 1920.

Gravstederne, det sidste minde om vort liv, er også præget af moden. På billedet ses tre typer af de dengang mest anvendte gravsten: de høje mørke obelisker, de hvide marmorsten med kors over og de hvide marmortavler.

Store løvfældende træer prægede kirkegården, og en allé førte op til kirken.

Kirkegårdslågen på billedet anvendtes af Stenløseborgerne, hvorimod lågen mod øst blev kaldt Søsumlågen, fordi den altid brugtes af Søsummerne og Stenlillerne.

Uden for kirkegårdslågen, lige midt for, lå gården Sandal. Oprindeligt havde byen 26 gårde, hvoraf Sandal var den ene.

Fra Stenløse Kirke set mod vest 1998.

Løvfældende træer er ikke længere velsete på kirkegården på grund af deres skygge og efterårsløv. I stedet benyttes de mange forskellige former for stedsegrønne træer og buske.

Efter gården Sandal var blevet nedrevet, og Præstegårdsvej var under forberedelse, blev der foretaget en arkæologisk undersøgelse af gårdtomten i håb om at finde rester af en mid-

delalderlig stormandsgård, der kunne være baggrund for kirkens bygning. Desværre var knolden, hvor Sandal lå, i tidligere tider blevet jævnet, så kun en benkam og en mønt fortalte om middelalderlig aktivitet.

Boligerne Sandalparken blev bygget i 1975 og er i dag de eneste egentlige etageejendomme i kommunen.

Byvej-Gartnervænget i Stenløse set mod nord-vest fra kirkegården 1967.

Midt i billedet villaen der rummede Stenløse-Veksø kommunekontor. Kommunen købte huset omkring 1942 og indrettede kontor i stueetagen, mens en lille lejlighed på første-salen blev beboet af Centralskolens pedel. Dengang var der kun sognerådsformanden og kommunesekretær Knudsen på kontoret. Ef-

terhånden voksede imidlertid kommunens indbyggerantal, og administrationen havde behov for stadig flere ansatte. Derfor måtte der også udvides og bygges til i flere omgange.

Før kommunen overtog huset her, bestod kommunekontoret af en stue i et hus lige uden for billedet til venstre.

Til højre ligger Bondestandens Sparekasse i en nyopført ejendom.

Byvej-Gartnervænget set mod nordøst fra kirkegården 1998.

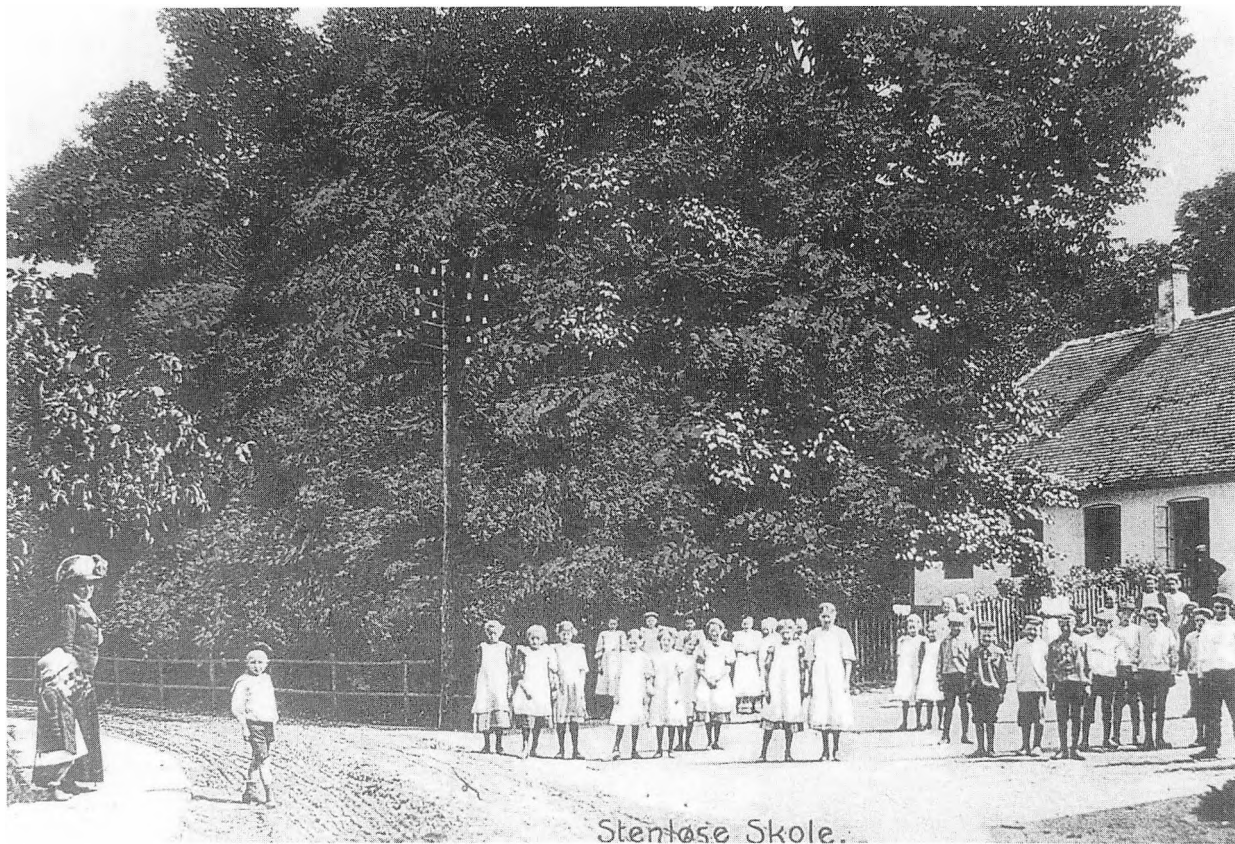
Bag træerne p-pladsen og Stenløse Rådhus.

Ved kommunesammenlægningen i 1970 var det oprindelige indbyggertal i de to kommuner mere end fordoblet – fra ca. 3.500 til ca. 8.000.

Mange ting måtte ændres i 1970. Sognerådene i Slagslunde-Ganløse og Stenløse-Veksø blev til Stenløse Byråd, og kommunekonto-

rene blev til rådhuset, der anes bag træerne på billedet. Stenløse Rådhus blev taget i brug i 1972, men i dag kan bygningen langt fra rumme den nødvendige administration.

Da kommunerne gik fra to rigtige landkommuner til een storkommune, måtte der også findes et byvåben. Bronzealderhjelmene, egebladene og den blå farve skal repræsentere hele kommunens område.

Byvej set mod øst ud for Stenløse Rytterskole ca. 1910.

Til venstre på fortovet står en dame med en lille pige, begge fint klædt efter tidens mode. Drengen på Byvej er sikkert stillet i positur efter fotografens anvisning.

Der var ikke megen trafik gennem byen, og Byvej og skolens legeplads gik ud i eet.

Bagest ses skolehavens mange store træer, og bag dem igen lå Enkesædet, som stadig ligger der. Til højre selve skolen med lærer Kofod ved havestakittet.

Læg mærke til skolens tag der var tækket med træspån.

Byvej set mod øst 1998.

Den landsbystemning, der herskede omkring 1910, er blevet erstattet af forstadsbyens mere hektiske liv; her fotograferet i en lille pause i trafikken.

I 1937 blev Centralskolen indviet på bakken ved Fuglesø. Skolen blev lagt dér for, at den kunne ligge nogenlunde midt i Stenløse-Veksø Kommune. Senere blev skolens navn ændret til

Sandbjergskolen. Efter Centralskolens opførelse blev den gamle Rytterskole nedrevet og kirkegården anlagt på skolepladsen.

Den smukke kirkegårdsmur blev sat af muremester Oluf Hansen, Bækholm, Stenløse i 1937.

Skolebørns leg på Byvej, som den kunne foregå i 1910, ville i dag være uforenelig med trafikken på gaden.

Engholmvej i Stenløse set mod nord fra Eksercerpladsen ca. 1905.

Eksercerpladsen har formodentlig ofte i 1700-tallet kunnet fremvise et spændende og broget optrin. Pladsen blev nemlig brugt til at træne eksercits med de soldater, der var udskrevet blandt de unge bønderkarle. Også unge fra de omkringliggende sogne tilbragte et par timer, i op til 40 søndage om året, med ekser-

cits på pladsen her. Soldatereksercitsen var i 1905 for længst historie, men stedets navn lever stadig.

I forgrunden står skolens gymnastikstativer. Ingen skoler havde på det tidspunkt gymnastiksale, så drengene måtte træne udendørs i armgang, klatring i tov og lignende.

Bemærk Enkesædets meget store skorsten, der gav aftræk fra lejlighedernes åbne ildsteder.

Engholmvej set mod nord fra Eksercerpladsen 1998.

Skolens gymnastikredskaber er væk, ligesom også Rytterskolen bag kirkegården er nedrevet. Alle skoler har i dag gymnastiksale, hvor både piger og drenge kan træne. Eksercerpladsen er dog stadig en vigtig og central plads som parkeringsplads i forbindelse med kirkelige handlinger.

Enkesædet er sammen med nogle få andre gamle huse den sidste rest af det oprindelige Stenløse. Huset blev bygget i 1802 som en stiftelse, der gav fribolig for »trængende Præste- og Lærerenker«.

Det store, pragtfulde egetræ midt i billedet og tre andre egetræer i anlægget er imidlertid væsentlig ældre end Enkesædet, men af hvem og hvorfor de er plantet, vides ikke.

Byvej i Stenløse set mod vest ca. 1910.

Til venstre en del af det lille hus som lå foran Enkesædet, kaldet Rundehuset. Bag ved dette begyndte Engholmvej.

I baggrunden ses Stenløse Rytterskoles store udhus. Der hørte altid en jordlod til skoleembedet, og en del af skolelærerens løn bestod i det landbrug, han kunne drive på jordloden. Fra 1800-tallet findes mange eksempler på, at

skolebørnene var en forventet hjælp ved lærerens landbrug, f.eks. ved at flytte hans kreaturer, der gik på græs på skoleloden.

Til højre anes bag træerne husene Bangsbo og Kirkely.

Den fine dame med den lille pige optræder også på andre billeder som fotografens statister. Helt til højre et åbent stykke, hvor markerne endnu gik helt frem til Byvej.

Byvej set mod vest 1998.

Den sidste rest af Rundehuset blev fjernet omkring 1960, da Stenløse Kommune overtog Enkesædet og etablerede offentligt anlæg i den gamle have.

Skolens udhus blev nedrevet samtidig med skolen i 1937. På det tidspunkt sattes også kirkegårdsmuren, og kirkegården blev anlagt på skolens område.

Bangsbo og Kirkely til højre i billedet ligner stadig sig selv, men gadebilledet er præget af vor tids trafik med skilte, hastighedsdæmpende foranstaltninger og afstribninger. Også gadebelysningens store lamper er meget dominerende.

Enkesædet i Stenløse set mod sydvest over Byvej ca. 1930.

Enkesædet ligger beskedent tilbagetrukket i den frodige have – næsten begravet i store træer.

Bemærk også rabatterne langs Byvej, der ligeledes bugner af plantevækst.

Til højre Rundehuset, som det lille hus foran Enkesædet oprindeligt kaldtes. Engang hørte

huset under Enkesædet og tjente som bolig for en familie, der gik enkerne til hånd. Arbejdet bestod bl.a. i at være med til at passe det landbrug, der hørte til stiftelsen.

Enkesædet set mod sydvest over Byvej 1998.

Enkesædet ejes i dag af Stenløse Kommune, og huset gennemgik i år en større istandsættelse. Bl.a. blev bindingsværket igen hvidt eller overkalket efter en årrække at have været sort. Bindingsværket på Enkesædet var i sin tid heller ikke bygget til at blive fremhævet. Det er blevet en vellykket istandsættelse, der tjener kommunen til ros.

Enkesædets store have er blevet offentligt anlæg, og den gamle frodige bondehave er borte. Området er blot en plads til beskuelse for trafikanterne på Byvej.

Af de store, fredede egetræer anes her kun det store træ mellem Enkesædet og kirken. I vejkannten står et forpjusket fyrretræ, der ikke hører hjemme i en gammel dansk have, men minder om en forsømt sommerhusgrund.

Parti fra Stenløse.

Frederikssundsvej i Stenløse set mod øst fra krydset ved Søsumvej ca. 1910.

På hjørnet står et af de malede vejskilte, der dengang anvendtes.

På toppen af bakken knejser Stenløse Mølle. Ved møllen ses et udhus med en stor skorsten. Her var installeret en dampmaskine, der leverede kraft til møllet, når vinden ikke ydede tilstrækkeligt. I forbindelse med møllen og

dampmaskinen var der et lille elektricitetsværk, der leverede lys til møllet, bageriet, forretningen og mølletens hjem.

Huset til venstre for vejen ved nummer to vejtræ var byens fattighus. Det var bygget omkring 1800 og tjente som hjem for mange nødlidende mennesker gennem mere end 100 år.

Bagest til højre for vejen lå Stenløse Kalkværk.

Frederikssundsvej set mod øst fra krydset ved Søsumvej 1998.

Ca. 20.000 biler passerer daglig Frederikssundsvej, og kun i en pause kan det lade sig gøre at fotografere. Normalt er den forladthed, der prægede det foregående billede, væk.

Stenløse Mølle brændte i 1968, lige netop mens der blev gjort et forsøg på at bevare den efterhånden noget forfaldne mølle.

Fattighuset er også forsvundet, og vi må være glade for, at vi i vor tid, bl.a. over skattebilletten, ved hjemmepleje og plejehjem, kan hjælpe folk i nød i stedet for at henvise til et fattighus.

Bagest i billedet anes højspændingsmasterne, der bringer energi til vores elektroniske hverdag.

Stenlille Købmandsforretning set mod nordøst fra Stenlillevej ca. 1920.

Stenlille var på det tidspunkt en rigtig landsby, selv om den kun bestod af tre gårde og tre huse. Bag fotografen, over for købmandsforretningen, lå smedien og nordligt i byen var gadekæret. Syd for byen på vejen mellem Stenlille og Stenløse lå Stenlille Skole. Den blev

bygget i 1901, og børn både fra Stenlille og Stenløse gik i skolen.

Hos købmanden kunne man købe kolonialvarer, beklædning og de nødvendige ting til landbruget, skovle, strigler osv. Dengang kunne en familie leve af at betjene en lille landsby og dens opland med de fornødne varer.

Stenlille set mod nordøst 1998.

Købmandsforretningen er væk, og i dag ses blot et almindeligt hus.

Også de andre ting, der gjorde Stenlille til en rigtig landsby, er væk.

Smedien er helt forsvundet, gadekæret er delvis fyldt op og er nu blot en beskedne branddam.

Stenlille Skole blev nedlagt, da Stenløse Centralskole blev indviet i 1937. I mange år blev skolen brugt som husvildebolig, men i dag er huset smukt istandsat og bruges som beboelse.

Stenløsevej i Slagslunde set mod nord ca. 1925.

Uden for billedet til venstre lå byens samlingssted, Slagslunde Forsamlingshus.

Midt i billedet på hjørnet ved Tværstræde ses genforeningsstenen, som gode Slagslundeborgere nylig havde rejst. Samtidig med at stenen blev sat, blev der plantet et egetræ, der skulle vokse og blive stort og stærkt som symbol på sammenhold og solidaritet med Sønderjylland.

Til højre i billedet foran huset ligger en stenbunke.

Tilbage i billedet og højtliggende anes Højstedgård. Her vest for kirken lå i middelalderen byens hovedgård, Hovgård.

Bemærk de hvide huse, alle med stråtag, og de mange hvide skorstene.

Stenløsevej set mod nord 1998.

Genforeningsstenen er flyttet op ved kirken for at give vejplads. Træet findes ikke mere, idet det ikke trivedes og derfor blev fjernet.

Efter vejen er udvidet og har fået asfaltbelægning, er det i dag nødvendigt med bump for at hindre trafikken i at køre for hurtigt på den snoede vej.

Det lille hus, der sås helt til venstre i forrige billede, er revet ned. Huset blev bl.a. brugt som bolig for sæsonarbejdere, f.eks. til tørve- og roearbejdere.

Ligeledes er Højstedgårds udbygninger væk. De brændte nytårsnat 1966-67 antændt af fyrværkeri.

Slagslunde Bygade set mod øst ca. 1914.

For enden af gaden anes Sprøjtehuset, derefter følger tilbage i billedet en lagerbygning til købmandsforretningen.

Midt i billedet købmandshuset med bolig længst væk og forretning nærmest fotografen. Over døren et skilt med købmandens navn: Peter Hansen. Huset og dets placering ved Bygaden tyder på, at det er bygget til forretning.

Indtil næringslovens gennemførelse 1857 måtte der ikke være forretninger på landet. Al handel skulle foregå i København eller købstæderne, der havde privilegium på handelen. I sidste halvdel af 1800-tallet blev der imidlertid oprettet mange små handelssteder på landet. I Slagslunde by var der således to købmænd indtil omkring 1910.

Slagslunde Bygade set mod øst 1998.

For enden af gaden ses Rytterskolens udhus.

Lagerbygningen på forrige billede er fjernet. Derimod blev der omkring 1934 opført et nyt lager ved husets vestende. Efter at byens mølle var blevet nedrevet, manglede man et sted i byen, hvor man kunne få formalet foderkorn. Købmand Hansen fik så indrettet mølleri og valse i sit nye lager som supplement til korn-

handelen. Endnu ses en slags jernrækværk langs lagerbygningens væg. Det var til at binde hestene ved, mens hestevognene holdt ved rampen og eventuelt fik kornet hejst op til møl-leriet.

Førstesalen blev bygget på huset i 1939. Derefter blev der bolig foroven, mens forretning og lager fik hele underetagen.

Fra Slagslunde Bygade set mod syd ca. 1920.

Til venstre ses et hjørne af præstegården, og bag træerne ligger Sognefogedgården.

Mellem træerne og Slagslunde Mølle ses den villa, der en periode rummede en privat forskole, og som fungerede, til den kommunale forskole blev bygget i den vestlige ende af byen.

Derefter ligger møllen på toppen af bakken. Møllen blev bygget 1906 og lå øst for Stenløsevej.

Til højre gadekæret med Sognefogedgårdens udhus i midten af billedet.

Fra Slagslunde Bygade set mod syd 1998.

Billedet viser omtrent det samme som for 75 år siden, dog mangler møllen på bakketoppen mod syd.

Imidlertid er det kun tilsyneladende, at tingene er uforandrede. I dag høres ingen lyde fra dyr på gårdene, ligesom også klangen fra smedens ambolt er borte. Håndværkernes små værksteder eksisterer ikke længere, men i ste-

det er andre erhvervsvirksomheder flyttet ind i Sognefogedgårdens udbygninger.

Den lille mark i forgrunden er den sidste rest af den gamle landsbys fællesareal, fortjen. Arealen bruges i dag bl.a. til den årlige Slagslunde Musikfestival, startet 1978.

I 1997 blev der plantet et nyt »bytræ« som kommende erstatning for den store smukke ær, hvis grene ses yderst til højre.

Buresø set mod øst fra Stenesknold ca. 1935.

Buresø ejedes dengang (som nu) af Mørdrupgård, og fiskeriet var tidligere lejet ud til folk, der drev fiskeri som erhverv. Huset i forgrunden har således været beboet af en af søens fiskere. Huset ligger i Slangstrup Kommune.

Arealerne mellem Skovvej og Buresø ses til højre over søbredden. De blev oprindeligt dre-

vet som landbrug, men på billedet ses de første udstyknings og sommerhuse.

I forgrunden ses den store skrænt, der går stejlt ned mod søen. Skrænten blev dengang afgræsset af kvæg.

Buresø set mod øst fra Stenesknold ved Metalskolen 1998.

Huset ved søbredden på forrige billede ligger stadig neden for skrænten, men kan i dag ikke ses for træer.

Markerne mellem Skovvej og Buresø er næsten alle blevet udstykket til sommerhuse, og beplantningen har nærmest karakter af skov.

Den tilvoksning, der er sket af det åbne landskab ved Buresø, vil i årene fremover kunne genfindes mange steder i Stenløse Kommune. Den mindre intensive landbrugsdrift samt den nye beplantning og skovrejsning vil fuldstændigt ændre store dele af vores landskab.

Lyngvej i Ganløse set mod nord fra Bybakken eller Hundshøj ca. 1920.

Til venstre Engbjerggård og til højre Christianslyst.

Lyngvej er på det tidspunkt stadig en skærve- og grusvej.

Læg mærke til telefonpælen med tværstænger for isolatorerne. På hver isolator sidder en

luftledning, idet der er en luftledning til hver telefonabonnent. Der kræves imidlertid to forbindelser for, at en telefonsamtale kan gennemføres. Det klaredes ved en fælles jordforbindelse, hvilket dog betød, at man ofte kunne høre lidt af andres samtaler i telefonen.

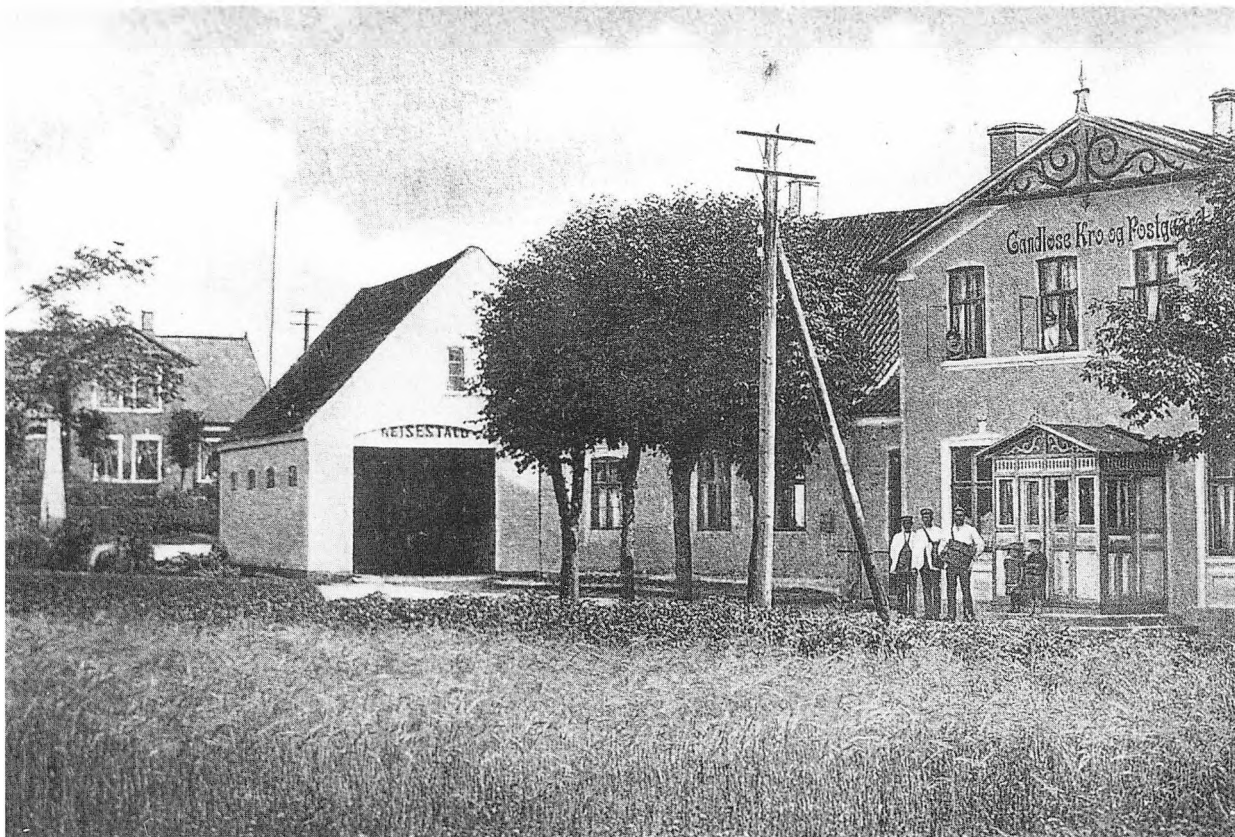
Lyngvej set mod nord 1998.

I dag begrænser boligområderne udsynet til siderne, og vejforløbet brydes af rundkørslen ved vejen Teglværksparken.

Til venstre, uden for billedet, var fra 1945 til slutningen af 1960'erne Ganløses største industri anlæg, nemlig Linds eller Ganløse Teglværk,

der også har inspireret til navnet Teglværksparken.

Bemærk den fine asfalterede vej. Vi er i dag vant til, at alle veje er plane som et stuegulv, men i virkeligheden er det først i løbet af de sidste 50 år, det er blevet sådan.

Ganløse Kro set mod nordøst ca. 1910.

Fra venstre skimtes mindstenen for Fr. VII og grundloven, derefter rejsestalden og kroen.

Ganløse har haft kro i flere århundreder, men bygningen, som ses på billedet, må være fra slutningen af 1800-tallet. »Ganløse Kro og Postgaard« var også postfordelingssted, hvorfra tre vandrende postbude udgik – det er de tre herrer i hvide sommerpostjakker.

Bemærk kornmarken i forgrunden, hvor markerne gik helt frem til Bygaden.

De nye tider har meldt deres indtog i bybilledet med telefonmasterne. Den første telefon fik Ganløse Kro allerede omkring 1890. Det var dengang den eneste telefon i området, men snart kom der flere abonnenter til, og i 1905 fik Ganløse telefoncentral.

Ganløse Kro set mod nordøst 1998.

Kroen har næsten bevaret sit ydre, men den må i dag kæmpe for at overleve som traktørsted og spisehus med selskabslokaler. Kroen er ikke tidligere byens naturlige midtpunkt med sognerådsmøder, teaterforestillinger, rejsebio, karle- og pige-gymnastik m.m.

Det er ikke muligt at komme på afstand og fotografere fra samme sted, som forgående bil-

lede er taget, da der i dag ligger huse, hvor kornmarken bølgede i 1910. Fototeknisk er det dog muligt at få nogenlunde samme billedudsnit.

Mindestenen er flyttet, og rejsestalden er fjernet for at give plads for vejenes udvidelse.

Telefonmastene er fjernet, og ledningerne er lagt i jorden.

Østergade i Ganløse set mod øst fra Bygaden ca. 1905.

Til venstre bag hækken Rytterskolen, der dengang var stråtækket. Foran skolen var en lille legeplads med skolens gymnastikredskaber.

Tilbage i billedet kan den øvrige bebyggelse kun anes under de store træer.

Til højre hjørneejendommen med H. Rasmussens købmandshandel. Reklameskilte var

der ikke mange af, men udstilling i vinduerne, og ved den unge mand på hjørnet ses noget helt nyt: en cigaretautomat.

Bemærk børnene på købmandens trappe, klædt fint på efter tidens mode med hatte og snørestøvler.

Østergade i Ganløse set mod øst fra Bygaden 1998.

Rytterskolen er blevet synlig, idet træer, hæk og legeplads er blevet fjernet. Gadekæret og Rytterskolen er ikke længere børnenes naturlige tumleplads; kun om vinteren, når køret er frosset til, opleves lidt af det tidligere liv på stedet. Længst tilbage ses bagerforretningen og til højre herfor købmandsforretningen Super 1.

På hjørnet Henning Christiansens forretning, Favør, med varer og reklamer, men uden udstillingsvinduer, som er den måde supermarkeder indretter sig på i dag.

Vort transportbehov og bilerne er først og fremmest afgørende for gader og vejes udformning. De frie arealer, der tidligere var et hele, er delt op i kørebaner, fortove og parkeringspladser.

Østergade i Ganløse set mod øst 1907.

Til venstre Ganløse Bageri, derefter gården Toftekilde med byens sprøjtehus foran.

Sprøjtehuset rummede byens brandmateriel. Ved ildebrand blev der klemtet på kirkens klokke, så vidste alle, at der var fare på færde. Nogle af byens folk var udpeget til at betjene sprøjten. Og fra alle ejendomme, der havde hest, skulle man møde på brandstedet med

vand i mælkejunger eller tønder. Vandet blev af vandbærerne hældt i sugekarret, og derfra løb det til pumpen. Der skulle fire mand til at trække pumpen. Det siger sig selv, at mange huse var brændt ned, før sprøjten nåede frem, men med brandsprøjten kunne man ofte hindre, at ilden bredte sig.

Til højre byens anden købmand med mester selv stående på den fine aflæsningsrampe.

Østergade set mod øst 1998.

Til venstre bagerforretningen, der har fået stort udstillingsvindue i gavlen og indgang i hjørnet.

Sprøjtehuset foran Toftekilde er fjernet. I stedet er mindestenen for »Grundlovens Giver«, Fr. VII, sat på stedet.

Brandslukning varetages i dag af Falckstationen i Stenløse og dens lokale brandkorps.

En del af Toftekilde er nedrevet, mens de to sidste længer er indrettet til bibliotek.

Møllen, der manglede på forrige billede, ses her tydeligt. Den brændte i 1907, men genopførtes samme år. Derfor er det gamle billede nok fra dette år.

Thorkild Hansen driver i dag købmandsforretningen til højre. Bygningen er smukt og nøgternt bevaret.

Parti over Gadedammen i Gandløse.

Ganløse Gadekær set mod nordvest ca. 1920.

I baggrunden ses fra venstre gården ved byens kær, Bykærgård, og derefter det såkaldte Bleghavehus.

Bykærgård lå fra gammel tid inde på selve forten i landsbyens midte. Den havde indkørsel fra Bygaden gennem en port i vestlængen. Stuehuset lå mod syd med have hen mod Rytterskolen, der var til venstre uden for billedet.

Gadekæret var på mange måder byens midtpunkt. Her blev bl.a. kreaturerne vandet, og her boltrede ænder og gæs sig for ikke at tale om byens børn. Men også andre ting foregik ved gadekæret. Her blev kvindernes nyvævede hørlærred vædet i kærrets vand og bredt ud i solen til blegning. Det er denne proces, der har givet Bleghaven – det nordvestlige af forten – og Bleghavehuset deres navne.

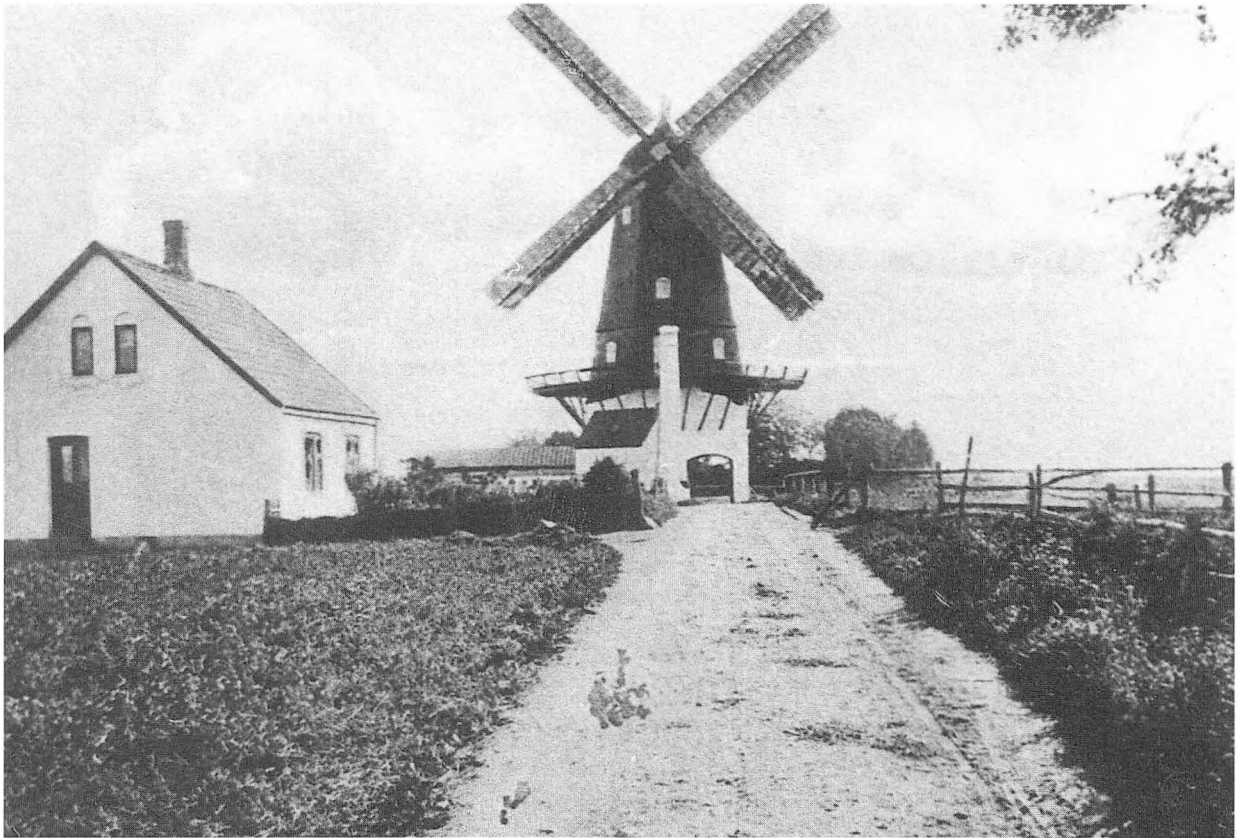
Ganløse Gadekær set mod nordvest 1998.

Bykærgård blev revet ned i 1966, og pladsen er nu en del af anlægget omkring gadekæret. Også Bleghavehuset er nedrevet og erstattet af den såkaldte »Pengepagode« med bank og posthus.

Gadekæret er i tidens løb blevet noget mindre, og det bruges ikke så alsidigt mere. Gadekæret er imidlertid stadig vigtig som branddam.

Tidligere, da landsbyen bestod af stråtækte gårde og huse, var gadekærets vand af altafgørende betydning, når der opstod brand.

Ganløse er ret enestående med den store grønne åbning, forten, bevaret midt i den gamle by. Sammen med gadekæret dannes et hele, der har stor oplevelsesmæssig og kulturhistorisk værdi. Dyrene på forten, uden for billedet, forstærker yderligere dette indtryk.

Ganløse Mølle set mod øst ca. 1920.

Foran møllen ses et lille hus med skorsten; her stod engang en dampmaskine, som i stille perioder kunne supplere vindkraften.

Møllevingerne var med jalousi, der kunne drejes, hvorved man i stormvejr kunne ned-sætte vingernes effekt. Formodentlig er denne nye vingetype blevet monteret ved møllens genopbygning efter branden i 1907.

Der var møller i næsten alle landsbyer. I vort område var der i 1920 mølle i Stenløse, Stenlille, Slagslunde, Ganløse, Knardrup og Veksø.

Bagest i billedet – bag møllen – anes Toftekærgård, der blev bygget, hvor Ganløse Arbejds- og Forsørgelsesanstalt lå fra ca. 1868-90. Det var en fælleskommunal institution, der rummede 120-30 fattiglemmer.

Ganløse Mølle set mod øst 1998.

Ganløse Mølle fungerede frem til ca. 1944, hvor mølleinventaret blev solgt. Derefter forfaldt møllen efterhånden.

Siden 1970 har møllen været ejet og drevet på andelsbais af en gruppe borgere, der har lagt en kæmpeindsats i at få møllen istandsat. Møllen bruges i dag som klub- og mødelokaler.

I år installerer telefonselskaberne antenner i

møllens hat. Installationen bliver så godt som usynlig, og byen undgår at få rejst en skæmmende telemast.

Ganløse Mølle er den eneste af områdets mange møller, som i sit ydre stadig er bevaret. Det er en flot privat indsats, dog savnes vingerne.

Ganløse Kirke set mod vest ca. 1920.

Kirken ligger her nærmest skjult i store løvtræer, og landsbyen, der lå lige uden for kirkegårdsmuren, ses ikke på billedet.

Kirkegården er som næsten alt andet også præget af moden. Her ses på gravstederne mange tavler – hvide og sorte – ligesom de karakteristiske hvide marmorkors pryder flere

gravsten. Gravstenenes tekster var udført med hugne bogstaver og ofte med mange personoplysninger og andet.

Kirkegården ser på alle måder yderst velplejet ud, og den var stemningsfuld og varieret med de smalle og krogede gange.

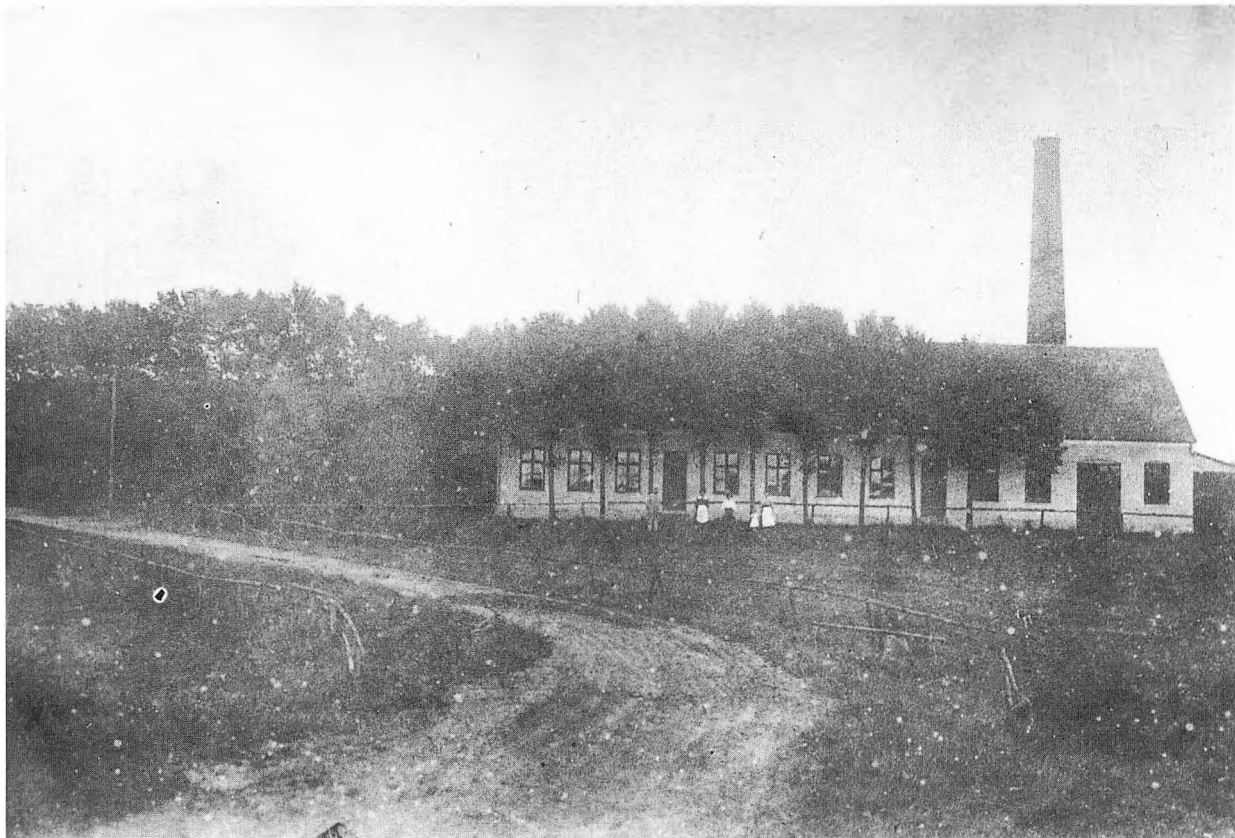
Ganløse Kirke set mod vest 1998.

Det bemærkes straks, at de store træer, der sås på forrige billede, er væk. Hverken skyggende eller løvfældende træer er populære på kirkegårdene i dag. I stedet er der et langt rigere udvalg af stedsegrønne vækster.

Vor tids mekaniske hæksesaks muliggør en ensartet pleje af kirkegårdens hække. Det er smukke kirkegårde, man ser de fleste steder,

men de mange stedsegrønne træer og fint klippede hække kan godt virke udansk. Ligeledes kan kirkegårdene komme til at virke lidt kedelige med de regelmæssige og brede gange, som vor tids maskiner kræver.

Gravstenene er i dag overvejende natursten, eventuelt gennemskåret og poleret. Teksten er som regel udført med påsatte bronzebogstaver.

Damvad Mejeri i Ganløse set mod øst ca. 1910.

Damvad Mejeri blev oprettet i 1890, samme år som andelsmejeriet Bastbro i Stenløse.

Det var opfindelsen af centrifugen, der muliggjorde mejerierne og stordrift i mejerisektoren. Centrifugen kunne man kontinuerligt hælde mælk gennem og få udskilt fløden. Tidligere måtte man have mælken stående i store fade og skumme fløden af med håndkraft.

De første mange år mejeriet fungerede, kendte man ikke til mekanisk køleteknik, derfor måtte andelshaverne »ise« om vinteren. Det vil sige, at landmændene i frostperioder samlede is fra kær og tørvemoser og kørte den til mejeriet. Her blev isen opbevaret i et stort rum og tildækket med tørvestrøelse. Isen holdt sig sommeren igennem og blev brugt til afkøling.

Karosserifabrikken Søger & Søn i Ganløse set mod øst 1998.

Damvad Mejeri blev nedlagt 1967, efter det gennem årene havde gennemgået mange moderniseringer og udvidelser. Den store skorsten er nu fjernet. Den gav i begyndelsen aftræk fra dels dampmaskinen, som leverede drivkraften til maskinerne, og dels kedlen, som gav varmt vand til mejeridriften.

En lang periode var der badeanstalt på mejeriet, hvor man for små penge kunne få et varmt bad.

I dag fremstilles der lad til lastbiler, varevogne og trailere på det gamle mejeri, der dog stadig bevarer umiskendelige træk af et dansk andelsmejeri.

Til venstre for Damvadvej arbejdes der i dag på at etablere en cykelsti langs vejen.

Knardrup Bygade set mod nord ca. 1910.

Huset til venstre rummede byens købmandsforretning med store udstillingsvinduer mod gaden.

Midt på gavlen ses den lille postkasse.

Al trafik fra Slagslunde-Ganløseområdet til København gik ad Bygaden gennem Knardrup.

Der var tradition for at afsætte overskuds-

produktionen fra områdets landbrug til København, og man kørte selv ind med varerne i hestevogn. Det gjaldt lige fra brændsel og halm til flæsk, fjerkræ, frugt og grøntsager.

Hestevognen på billedet kan være en strøgkunde, der får en snak med købmanden.

Knardrup Bygade set mod nord 1998.

I 1976 blev omfartsvejen etableret, og livet i Knardrup blev et andet. Der var ikke længere støj og trafikproblemer på Bygaden, men strøggæsterne manglede, og året efter lukkede både købmand og bager.

I 1980 brændte den tidligere købmandsforretning, og et nyt, stort hus kom til at erstatte den gamle længe.

Det næste hus på Bygaden er blevet bygget om, men ligger stadig på sin oprindelige plads.

Kun huset helt tilbage i billedet ligner sig selv fra forrige billede.

Postkassen til højre blev hjemløs, da købmandsforretningen brændte. Det var ellers god, gammel tradition, at postkassen var ved købmanden.

Damvadvej i Søsum set mod sydvest ca. 1905.

Til venstre ses en gavl fra gården Kobbels holms udbygninger.

Derefter følger en vindrose på et tårn. Den var rejst på det store udhus til villaen Aurora. I udhuset var indrettet et maskinsnedkeri, der fik drivkraft fra vindrosen.

Midt i billedet ses selve villaen, hvis navn, Aurora, betyder morgenrøde.

Langs Damvadvej står de fine, nyplantede vejtræer, og for enden af vejen anes Søsum Købmandsforretning.

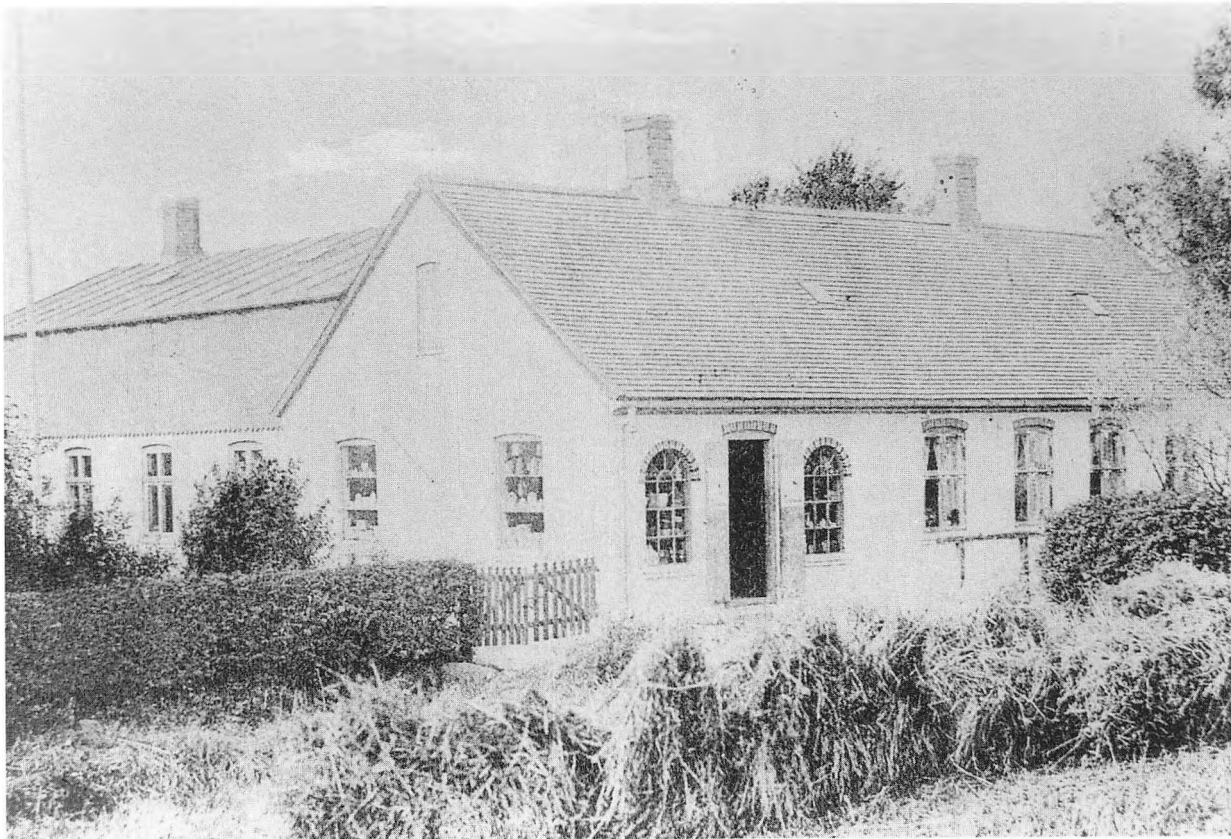
Damvadvej set mod sydvest 1998.

Til venstre ses den gamle frugthave og midt i billedet villaen Aurora.

Vindrosen havde kun en kort levetid. Søsum fik omkring 1909 et privat elektricitetsværk, og når elektriciteten pludselig var et alternativ til vindkraften, har vindrosen sikkert været for dyr at vedligeholde.

Vejtræerne er blevet gamle, og de skaber en smuk portal ved indkørslen til Søsum.

Søsum gemmer sig smukt i dalen i læ af den store skrænt. Næsten uanset fra hvilken side man nærmer sig Søsum, ser man kun en gård og et par huse. Først når man har passeret dem, opdager man, at man er i en landsby.

Søsum købmandsforretning set mod vest ca. 1905.

Indgangen til forretningen vendte ud mod gaden, hvor man også ser en kraftig bjælke beregnet til at binde hestene ved. Det var en praktisk foranstaltning, som var nødvendig for, at kuskene kunne forlade deres køretøj. Hovedbygningen var tækket med træspån, sidebygningen med tagpap.

Der ses ingen reklamer på huset, kun en enkelt på hver side af døren, men udstillingen i vinduerne fortalte, at det var en købmandsforretning.

Bemærk forgrunden hvor kornhobe viser, at markerne her gik helt frem til Bygaden.

Søsum købmandsforretning 1998.

Bygningen er i hovedtrækkene stadig den samme, dog er der kommet en gavlkvist i facaden, og haven er fjernet til fordel for benzintank, parkering og gennemkørsel.

I dag dominerer benzintanken, skilte og reklamer husets udseende, og hvor hestene tidligere blev bundet, holder nu biler.

Der er kommet telefonautomat på hjørnet.

Da det modstående billede blev taget, var der ikke ret mange telefoner. Forretningen her havde dengang Søsum nr. 7.

Bygningen helt til højre blev bygget omkring 1909. Her blev der foruden lager indrettet mølleri og et privat elektricitetsværk, som i 1911 kunne levere elektricitet til en del af byen. Både mølleri og elektricitetsværk fik drivkraft fra en stor petroleumsmotor.

Søsum Bygade set mod syd ca. 1930.

Midtfor ligger nogle af byens små håndværkerhuse, hvor der engang boede tømrer og skrædder. Bemærk storkereden på gavlen. Der var foruden denne storkerede dengang også storkerede på Søjbjerggård. Senere, inden storkene helt forsvandt, var der i en periode storke i en telefonmast ved Gåsebogård.

Lidt til højre og tilbage i billedet skimtes stuehuset til Stenspilgård.

De nye tider er begyndt at melde sig med asfalt på gaden og cementmure, der holder jorden i de højtliggende haver på plads.

Søsum Bygade set mod syd 1998.

Bygaden er ikke alene blevet udvidet, den er også blevet hævet ved opfyldning. De små huse ligner sig selv, bortset fra at gavlspidsen er blevet bræddebeklædt, og derfor lyser den ikke så meget. Husene synes endnu lavere end før, fordi vejbanen i dag ligger højere.

Det store egetræ midt i billedet ses også på forrige billede, men som et beskedent træ. Det er i mellemtiden blevet stort og smukt.

Storken og dens rede er forsvundet som i resten af landet.

Søsum Rytterskole set mod øst ca. 1905.

Når skolerne blev kaldt Rytterskoler, var det ikke, fordi de havde ret meget med ryttere at gøre. Landet var inddelt i rytterdistrikter, der skulle huse og give forplejning til kongens rytteri. Bønderne fandt ofte denne forpligtelse tyngende, og som en gestus herfor lod Fr.IV skolerne bygge. Undervisningen begyndtes i

årene lige efter 1721. Skolernes mulighed for opdragelse og lærdom var væsentlig. Det foregik overvejende ved udenadslæren fra biblen, der bogstaveligt blev banket ind i børnene.

Det lille hus i forgrunden var Søsums sprøjtehus, som rummede byens brandsprøjte.

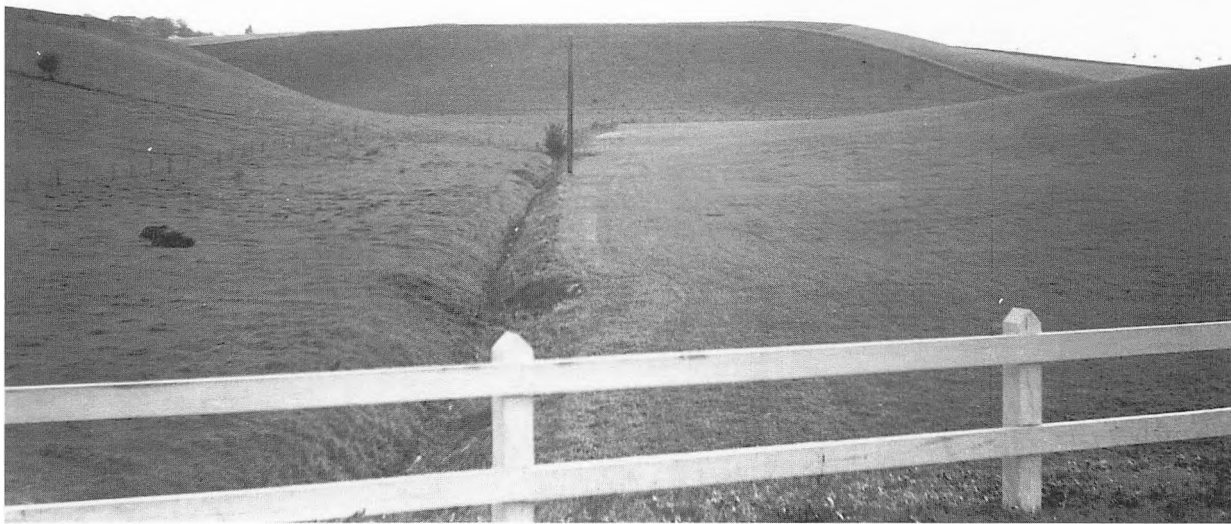

Søsum Rytterskole set mod øst 1998.

Rundkørslen og altså trafikken præger i dag billedet. Det var også trafikken med behov for udvidelse af vejene, der i 1928 gjorde, at sprøjtehuset blev fjernet. Brandsprøjten blev flyttet ned i byen i nærheden af gadekæret, hvor den blev opbevaret i et skur sammen med et stort andelstærskværk. I dag er både sprøjte, tærskværk og skur væk.

Den store sten i rundkørslen, uden for billedet til højre, blev fundet under kloakarbejdet i bygaden for en halv snes år siden.

Selve skolen har desværre ikke sit oprindelige ydre, men mindetavlen fra 1721 sidder igen på sin gamle plads. Da Centralskolen i 1937 blev taget i brug, og Rytterskolen derfor nedlagt, sad mindetavlen i en periode på Centralskolen.

Udsigt fra Søsumvej set mod syd mod Fuglesø-dalen 1956.

Rækværket sikrede trafikken på dæmningen over Spangebæk. Dæmningen blev udført omkring 1935. Før den tid måtte trafikanterne fra de høje bakker helt ned til bækken og broen for at passere Spangebæk. Spang betyder i øvrigt en smal, let bro.

Midt i billedet i bunden af dalen ses Spange-

bæk, der løber frem til Fuglesø. Den udspringer i Klodmose ved Slagslunde, men får også vand fra moserne vest for Søsum. Fra Fuglesø løber vandet gennem Veksømose Vandløb til Værebros Å.

Skrænten i baggrunden er den sydlige skrænt ved Fuglesø. De stejle skrænter var ikke til at dyrke og blev dengang afgræsset af kreaturer.

I horisonten til venstre anes Hulehøjgård.

Udsigt fra Søsumvej mod syd 1998.

Trådhegnet i forgrunden er en sikring af cykelstien langs Søsumvej.

Alle skrænter ved Fuglesø, som ikke kan dyrkes, er efterhånden blevet beplantet. Det giver et hyggeligt og intimt landskab ved Fuglesø med gode muligheder for bl.a. råvildt. Dog virker landskabet ikke så storladent som tidligere.

I horisonten til højre ses de store højspændingsmaster, der fører energi frem til bl.a. København. Forhåbentligt går det med højspændingsledningerne, som det er gået med telefon- og elledningerne, så de en dag graves i jorden.

Veksø Bygade set mod vest ca. 1905.

Huset til venstre – hjørnet af Slotsyden og Bygaden – rummede bl.a. snedkerværksted, hvor man lavede »vandsnegle«. En vandsnegl var et langt træør, 50-60 cm i diameter, med en sneglegang indeni. Når man ved hånd- eller hestekraft roterede en skråliggende vandsnegl, var det en uhyre effektiv vandpumpe, som blev meget anvendt i tørvegrave.

Midt i billedet knejser Veksø Mølle med udhus og bolig. Den store skorsten til højre på huset er den sidste rest af et tidligere bageri. I 1915 brændte møllen og blev erstattet af en femvinget jernmølle, der stod på det gamle møllefundament.

Veksø Bygade set mod vest 1998.

Længst til venstre ligger ejendommen My Home, og derefter Byrgesens bolig og kontor til hans maskinforretning. Huset blev bygget i 1913, og det rummede de første år et privat mejeri i kælderen. Under første verdenskrig 1914-18 blev der også bygget en stor hestestald syd for huset, hvor Københavns Kommune havde de heste stående, der blev brugt ved kom-

munens tørveproduktion ved Egedal. Hestestalden har senere tjent som smedeværksted i mange år.

Møllen fra 1915 er helt forsvundet. Den forfaldt efter en lille renæssance 1940-45, og den blev nedrevet omkring 1955.

Veksø Kro set mod sydøst ca. 1905.

Til venstre ses kroens rejsstald og derefter selve kroen, der blev bygget i 1867. Før den tid var det ejeren af Skibstedgård, som havde privilegiet på krohold. I krobygningen blev der også indrettet købmandsforretning – indgangsdøren er nærmest ved rejsstalden.

Den anden dør var indgangen til krolokalet. Veksø Kro var en såkaldt privilegeret

kro med forpligtigelse til at modtage vejfarende med opstaldning af heste, bespisning og overnatning. Også for vejfarende, der ikke kunne betale, skulle kroen have plads. I rejsstalden var et lille aflukke med halm, kaldet »stodderkassen«; her kunne de »farende svende« overnatte, uden at det kostede noget.

Den fine lygte midt for huset skulle stamme fra Hofteateret i København.

Veksø Kro set mod sydøst 1998.

Kroens rejsestald blev nedrevet 1968 og har efterladt en åben plads mellem kroen og Skibstedgård.

Til højre den toetages bygning der rummer krosalen. Den blev bygget til omkring 1908 og erstattede de sidste tre fag af det gamle hus. Over salen var fra starten indrettet lejlighed til krofolkene.

I 1981 lukkede Veksø Kro. Efter nogle år overtog Stenløse Kommune bygningerne og fuldførte den istandsættelse, den tidligere ejer havde påbegyndt. Bygningerne blev derefter indrettet til mødelokaler, klublokaler m.m.; også salen blev istandsat, og de noget naivistiske vægbilleder er blevet bevaret.

Huset hedder stadig Veksø Kro, men egentlig krovirksomhed er der ikke mere.

Veksø Bygade set mod vest ca. 1917.

Til venstre ses rejsestalden til Veksø Kro, hvor man kunne få opstaldet sine heste, når man skulle med toget til København eller blot et ærinde på kroen.

Uden for billedet til venstre lå Skibstedgård, og foran Skibstedgård holdtes det halvårlige Veksø Marked, hvor der handlede kreaturer, smågrise m.m. Markedspladsen var en del af

åbningen til venstre for gaden og foran rejsestalden.

Midt i billedet rager et hus op over de andre. Det blev bygget omkring 1905 af kromand Toxværd. Der havde i mange år været kro og købmandsforretning i samme hus på den anden side af vejen, men med det nye købmands-hus overfor fik kroen bedre plads.

Veksø Bygade set mod vest 1998.

Der er blevet en åben plads efter, at rejsestalden i 1968 blev fjernet. Hvor tidligere de rejsendes heste og vogne stod, parkeres i dag vort transportmiddel: bilen.

Ellers ligger husene på højre side af vejen som på forrige billede. Der er kun sket små ændringer i det ydre. Det væsentligste, som er forandret, er nok, at trafikken er lagt uden om

byen. Oprindeligt gik al trafik til København fra Ølstykke-Frederikssundområdet – ja, også fra det nordlige Horns Herred – igennem Veksø by og forbi kroen her. Det blev dog efterhånden en stor belastning for byen, og omkring 1931 anlagdes omfartsvejen, der i dag hedder Kirkebakken.

I 1977 blev Frederikssundsvej igen reguleret og lagt endnu længere nord om byen.

Skibstedgårds stuehus set mod nord ca. 1910.

I huset, som er bygget 1848, var der kro indtil 1867, hvor kroholdet blev flyttet. Mens der var kro, brugte Fr. VII og grevinde Danner at holde ind her på deres vej mellem København og Jægerspris.

Billedet med familien opstillet foran deres hus er typisk for fotografernes måde at fotografere gårdmandsfamilierne på. Til venstre

står husbond med den store hund, så datter og madmor med tjenestepige, derefter – med en lille afstand til de andre gårdfolk – karlene med tjenstedrengen i midten. Ejendommens bedste heste er ofte med, men måske har ejeren her været så højt på strå, at der ikke har været behov for at understrege hans position.

Læg mærke til stråtaget samt den smukke stenbrolægning, der har været håndluget.

Skibstedgårds stuehus set mod nord 1998.

Gårdens udbygninger brændte i 1941, og efter branden blev gårdspladsen gjort større.

Stuehuset er i tidens løb blevet en del ombygget, og i dag rummer det en vuggestue. Stenløse Kommune overtog Skibstedgård i 1967, og alle gårdens bygninger udnyttes nu til vuggestue, klublokaler, mødelokaler, gymnastiksal m.m.

Gårdspladsen er blevet dækket med ærtesten, men under dem ligger formodentlig stadig størsteparten af stenbrolægningen. Desværre er gårdspladsen i dag skæmmet af skraldespande, beplantning m.m.

Beklageligvis lever Stenløse Kommune ikke op til den bevarende lokalplan, der gælder for området. Det gælder ombygninger, tilbygninger og hegning, der er sket ved stuehuset.

Vixø

Hjørnet Veksø Bygade-Hovevej set mod øst ca. 1910.

Veksø Bygade har gennem århundreder tjent som forbindelse til København. Utallige læs af byggematerialer, landbrugets overskudsproduktion m.m. er trillet ad Frederikssundsvej gennem Veksø til hovedstaden.

Hovevej blev derimod først rigtig aktuel i forbindelse med jernbanen. Så kunne folk fra

bl.a. Hove, Gundsømagle Holme og Østrup nå Veksø Station.

Pigen med hunden og de to drenge er sikkert blevet passende anbragt i billedet af fotografen. I hvert tilfælde har de fået besked på at stå stille, hvilket var nødvendigt med datidens fotografiapparater.

Hjørnet Veksø Bygade-Hovevej set mod øst 1998.

Husene på billedet ligner nogenlunde sig selv fra forrige billede, men der ses flere færdselstavler og teknisk udstyr såsom gadebelysning og tv-antenne.

Efter 1920 blev der rejst en sten på trekanten foran til højre i billedet. Stenen var, som det skete overalt i landet, rejst til minde om gen-

foreningen med Sønderjylland. Rundt om stenen blev der plantet tre kastanjetræer.

I mange år afvikledes trafikken fint omkring stenen, men da bilismen rigtig tog fart, blev pladsen på hjørnet for trang og uoverskuelig, og stenen blev flyttet over på den lille åbning øst for Hovevej, hvor stenen stadig står.

Veksø Station set mod nordvest ca. 1910.

Da jernbanen åbnede i 1879, var stationsbygningen væsentlig kortere end på billedet her. Tilbygningen er imidlertid udført, så den i dag ikke kan ses. Veksø Station var fra starten en meget benyttet station på Frederikssundbanen. Stenløse havde i mange år ikke en rigtig station, men brugte Veksø, når det gjaldt gods. Under første verdenskrig 1914-18 sendtes også

et utal af godsvogne med tørv fra områdets moser via Veksø Station til København.

Til venstre for stationsbygningen, bag bænken står signalklokken, der meldte togets afgang til Veksø fra henholdsvis Måløv eller Stenløse.

Helt til venstre ses et ledvogterhus og foran det Hovevej, som krydser sporene. Ligeledes ses skiltet med stationens navn: Vixø.

Veksø Station set mod nord vest 1998.

Bortset fra huset i forgrunden, ligner stationsområdet sig selv fra forrige billede. Også selve stationsbygningen er ret uændret, selv om taget efter en reparation ser noget fregnet ud. Men i virkeligheden er bygningen slet ikke jernbanestation længere. I dag har Veksø Handelstation til huse i bygningen, hvor der forhandles økologiske byggematerialer.

Ved jernbaneoverskæringen helt til venstre er ledvogterhuset fjernet, og trafikken sikres ved automatiske bomme og blink. Om få år vil trafikken imidlertid ikke længere kunne passere sporene ved stationen. I forbindelse med banens udvidelse til to spor, vil Hovevej blive flyttet øst om stationen og ført under sporene.

I horisonten ses nu husene fra et af Veksø bys nyere kvarterer.

